

JOSEF DERBOLAV, *Platons Sprachphilosophie im Kratylos und in den späteren Schriften*. — Impulse der Forschung, Bd. 10. — Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1972. — 333. стр., мал 8°. Цена: DM 47,50.

Прикажуваната книга, вклучувајќи ја анализата на состојбата на толкувањето, е составена, од 10 глави, од кои 5-те му се посветени на дијалогот *Кратил*.

Во првата од тие пет глави авторот настојувал да го опише, колку е можно поточно, мисловниот тек на дијалогот и со тоа да ја даде основата за разбирање на она што следи; во втората е формулирана една хипотеза за интерпретацијата, која дозволува да се уедначат некои нееднаквости во поставувањето и водењето на дијалогот; третата ги следи испитувачките текови на Сократ во длабинската структура на јазикот; во четвртата се расправа за видот на зборот во врска со неговото значење за воспоставувањето на Платоновата семантика; во петтата авторот конечно ги анализира логичните содржини на *Кратил*, неговите аргументи, доказната постапка, неговите основи и теории за реченицата. — Четири-те последни глави излегуваат од рамките на *Кратил* и ја проследуваат јазичната проблематика сè до подоцнешните Платоновии списи; седмата глава расправа за односите на структурата и јазикот на Платоновите теории за спознавањето и учењето, како што се изложени во дијалозите *Теајет*, *Фајдр* и *Фајдр*; во осмата се изложува Платоновото критичко побивање на јазичните идеологии на неговите современици; претпоследната и наедно најобемната ѝ е посветена на логиката на идеите од дијалогот *Софист* како на основи на Платоновата теорија на реченицата и на логиката на исказите; последната глава најсетне го испитува прочуеното Фајдрово учење за умесноста одн. неумесноста на пишувањето како и деловите на VII-то Платоново писмо што се однесуваат на прашањето, до каде јазичната критика на Платона имплицира скептички одн. есотерички консеквенци.

Дерболаф веќе два пати се има појавено со студии за Платоновата јазична филозофија (спор. „Der Dialog *Kratylos* in Rahmen der platonischen Sprach- und Erkenntnisphilosophie, Saarbrücken 1953, и „Das Problem der Metasprachlichen in Platons *Kratylos*, Bonn 1962); прикажуваната книга — со повеќе од 330 страни — навистина е плод од една нова темелна расправа на истата тематика. Во неа се преземени само мал број мисли од поранешните публикации (како напр. анализата на длабинската структура на јазикот и учењето за инструменталниот карактер на зборот, т. е. за видот на зборот — „eidos“) а инаку далеку ги надминува сите нив.

Приведениов том на интерпретацијата при тоа е интимната Платонова философија на јазикот, неговото „Мислење во методот на јазикот“. Тематизирањето на ова основополагање на мислењето дозволува да се поврзат во испитувањето заедно со основната состојба и проблемите што му припаѓаат на Платоновото учење, како што е Платоновата логика, неговата теорија на аперцепцијата и на учењето. Ова испитување, како што може да се види од Уводот, се води на философско рамниште. Оттука е јасно дека текстурално-критички и историски проблеми остануваат назад. (А што авторот мисли за историските односи на дијалогот, и тоа може да се види од Уводот). Според интерпретационата хипотеза на Дерболаф, *Кратил* ја има задачата преку критика на зборот да го подготви теренот за образецот на идеите, зашто Платон тука го имал конципирано својот целокупен пропаједвнички план дури на крајот од дијалогот. Затоа, исто така, дијалогот води од една типично Сократова почетна поставка до вистински Платоновата позиција. Смешното и сериозното, според Дерболаф, започнувајќи од овдека и го добиваат своето функционално место во целиот дијалог.

Авторот се обидува систематски да го исцрпи *Кратил* во три насоки. Прво е прашањето за точноста на зборот која на философот му допушта да претрча преку три рамнини, во кои се одвива животот на зборот: 1) рамнината на чистите формални односи, 2) на метафоричните вредности и 3) на физиогномичните движења на гласот. Овој Платонов пат во длабинската структура на јазикот има најдено во историјата на јазичната философија многукратно ехо и многубројни следбеници. — Секако исто така важен е и Платоновниот премин на теоријата на семантиката и неговото учење за видот (eidos) на зборот, што има

двојна функција, да ги образложи „зборовноста“ и означувачката смисла на зборовите. Дерболаф во врска со тоа изнесува претпоставка дека не само конкуренцијата на учењето за идеите ами и неприменливоста на парадигматскиот основен образец во врска со јазикот било она што конечно го истиснало Платоновото учење за видот (eidos) на зборот.

Третото систематско гледиште се однесува на прашањето, до каде веќе Платон, во рамките на својот хипотетски метод, развива логички форми на заклучување. Дерболаф тука само го повторува она што Х. П. Штал (во *Hermes* 88 од 1960.) го доказал: дека Платон веќе ги поставил основите на една логика на реченицата, што преку Аристотела се пренесува на стоичарите. — Во кругот на семантичката и логичката тематика спаѓа и обработката на современите јазични „идеологии“, т. е. на обрасците за збор и реченица, што во извесна смисла ја скратуваат „тризрочноста“ на семантичкиот основен образец, одн. посредничкиот карактер на предикацијата. Дерболаф му се противи при тоа на искушението овие обрасци некако да се изведуваат од еден праоблик и да му се припишуваат на еден современ мислител, на пр. на Антистен. Во врска со ова е интересно докажувањето дека учењето за прасоставите делови што можат само да се наименуваат а не и да се спознаат; во *Teajueii* (201d нн.) го третира во зависна форма проблемот на идеата и на преплетувањето на идеите и со тоа го подготвил неговото решавање во *Софисти*.

Откога авторот во врска со една поранешна работа (глава VII) ја развил Платоновата антропологија на спознавањето со нејзините два столба на теоријата за аперцепцијата и за учењето, покажува, како во овој образец на спознавањето заедно се претпоставуваат *aisthesis* и *anamnesis*, тој оди со целата опширност кон јазичните импликации на Платоновата логика на идеите во *Софисти*. Оваа е навистина тематски заедно конципирана уште во образецот на идеите, но таа се разложува дури во една релативно подоцнешна фаза на Платоновото мислење во нејзините дифицилни структури и тогаш функционира како основа на Платоновата теорија за реченицата. Во *Критик* и во поранешни дијалози Платон во реченицата гледа уште едно натрупување на зборови (образец на акумулација) — во нив лежат јазичнофилософските претходници на овие дијалози — во *Софисти* низ заедното преплетување на идеите тој доаѓа до структурата „субјект-предикат“ на реченицата. Во еден екскурс, при тоа, се прави обид да се објасни прашањето зошто Платон така различно ги обработил зборот (logos) и сликата (eidolon).

Кога Платоновата критика на јазикот и зборот, гледана вака во целина, на крајот позитивно води кон една теорија на реченицата и на јазикот, тогаш во оваа слика одвај да има место за јазично-скептични тонови. Но вакви тонови се гледа почнуваат да звучат во *Фајдро* и во 7-то писмо, поради што обете сведоштва во најмладата историја на интерпретацијата радо се земаат заедно за да се соочи есотерикот Платон со философот на дијалозите. Ондека, во *Фајдро*, при третирањето на проблемот на писмото се отфрла надежта дека од буквите може да се добие нешто јасно и утврдено (275 е 6 ин.); овдека, во 7-то писмо во врска со порастот на спознавањето што се ослободува од јазикот станува изрично збор за „слабоста на logos“. Дерболаф покажува сега, во една прецизна интерпретација на текстот и преку поврзување на сите споредливи односни места, дека обете спомнати сведоштва немаат ништо заедничко едното со другото. Платоновата всушност нешто еднострана критика на писмото (тргнувајќи од општо распространетата меѓу Грците претпазливост од сè што е напишано) има повеќе педагошки основи, но слабоста на logos е еден вердикт против јазикот што им противречи на претпоставките на философијата на јазикот во останатите Платоновии дела. Според тврдењето на VII-то писмо слабоста на logos лежи во основната „неозначливост“ на предметите, накусо, на крајот во радикално замислениот конвенционализам на јазикот. Според јазичното сфаќање на дијалозите конвенционализмот на јазикот никако го нема ова деструктивно значење. Точноста на имињата (а со тоа и нивната употребна и спознавачка вредност) зависи повеќе од определеноста на нивните значења одн. на постојаноста на самите предмети, но не и од промената на нивната гласова структура. Според Дерболаф овој јазичен критицизам се изедначува со враќање на едно

веќе напуштено ниво на проблемот, една положба на фактите што може секогаш да разбудува сомневање во автентичноста на VII-то писмо.

На книгата ѝ е придоден и еден анекс од 90 страни под наслов „Стоипедесет години изучување на *Крайшил*“, во кој накусо се приказани 200 монографии (книги, статии, глави, отсеци итн.) за *Крайшил*. Авторот се трудел да опфати сè што е до денес објавено за *Крайшил*, па приклучил дури и неотпечатени работи. Бидејќи во овој анекс доаѓаат до збор најразлични толкувања на *Крайшил*, преку изложувањето на авторот се добива едно благотворно дополнување и заокруженост. Во еден увод кон овој анекс се опфаќаат настојувањата за последните стоипедесет години испитување на *Крайшил* и се покажува како се одвивало поставувањето на прашањето, што на извесен начин може репрезентативно да вреди и за целокупното испитување на Платона во ова време. Во библиографијата што се наоѓа на стр. 234—308 цитирани се и неговите две горе (на стр. 248—249) спомнати расправи. Добрата страна на оваа библиографија е пред сè во прегледноста на литературата што е дадена по азбучен ред на авторите. По тоа следи еден список на авторите (стр. 309—312), даден по хронолошки ред, и на крајот (стр. 313—333) опширните регистри на имиња, предмети и цитирани места на авторите, што најногу ја олеснуваат употребата на книгата и му служат како неопходен инструмент на секој онсј што се занимава со проблемите на Платона и пред сè со неговиот дијалог *Крайшил*.

М. Д. П., Скопје